

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

134.^a clamorem cohortabatur, qui dicebat: *Omnes gentes
plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis,
quoniam Deus summus & terribilis, & rex magnus
super omnes deos.* Hinc iterum admonens, ait: *Subi-
late Deo omnis terra, servite Domino in latitia.* Hinc
rursus, tam plagam mordentium murium, quam
clamorem civitatum exprimit, dicens: *Commovea-
tur à facie ejus universa terra, dicite in gentibus, quia
Dominus regnavit.* Præmiserat enim: *Cantate Domi-
no canticum novum, cantate Domino omnis terra.*
Commotio quippe terræ pertinet ad dolorem pœni-
tentia: cantare Domino, sive annunciare in genti-
bus, quia Dominus regnavit, ad studium prædica-
tionis, & ad devotionem divinæ laudis. Vniuscui-
que civitatis clamor in cælum ascendit: quia in
universo orbe tam prædicationis veritas, quam de-
votionem laudes à fidelibus sanctæ Ecclesiæ decla-
mantur, quæ ad superni auditus celsitudinem per
susceptionem divinæ dignationis assumuntur.

CAPUT IV.

Cap. VI.
I. Regum
Sup. c. 5.

Fuit ergo arca Domini in regione Phi-
listhinorum septem mensibus.

Quid septem menses isti, nisi totam vitæ præsen-
tis prolixitatem designant? Quamquam Azotij, &
Accaronitæ clamarent, *Circumducatur arca Dei Is-
rael, & non maneat arca Dei apud nos:* veritate ta-
men sanctæ historiae dicitur, quod in typo sanctæ Ec-
clesiæ cognoscamus, quia in regione Philisthinorum
arca Dei septem mensibus fuit. Non ergo malorum
& impiorum hominum voluntas, sed Dei dispensa-
tio in salute gentium adimpleta est. Jam quidem de
gentilitate sublatis sunt impij, jam mortui sunt, qui
Christi confessores persequerentur, & tamen arca
Dei à Philisthinorum regione non tollitur: quia di-
vina sacramenta apud gentes, sancti Spiritus poculo
debratas, per studiosam sollicitudinem reservantur.
Bene autem dicitur septem mensibus, quia sancta-
rum Scripturarum mysteria usque in mundi finem
cum Christi fidelibus perdurabunt. Sed quisquis ejus-
dem sanctæ Scripturæ mysteria per gratiam intimæ
charitatis apprehendit, non de loco, in quo tempo-
raliter arca dimittitur, sed de eo, in quo æternaliter
sistitur, sollicitus fuit. *Quare & subditur:*

*Et vocaverunt Philisthiæ sacerdotes, & di-
vinos dicentes: Quid faciemus de arca
Dei? Indicate nobis. Et quomodo remitta-
mus eam in locum suum.*

Qui sunt, qui sacerdotes & divinos consulunt, ni-
si fideles sanctæ Ecclesiæ, qui æternæ salutis viam si-
ne errore tenere concupiscunt? Et qui sacerdotes, &
divini, nisi sanctæ Ecclesiæ prædicatores intelligun-
tur? Sacerdotes quippe sunt ob oblationem sacra-
menti, divini vero, ministerio prædicationis. Nam
duo ista in pastoris persona conveniunt, si ei adsit &
sanctitas vitæ, & eruditio sapientiæ: quia ad pur-
ganda peccata subditorum constitutus est, & ad er-
rorum caliginem prædicationis luce depellendam.
Pastor ergo sanctæ Ecclesiæ, qui vitæ sanctitatem ha-
bet, & divinæ prædicationis virtutem non habet,
sacerdos quidem, & non divinus est. Item si verbi
facundiam retinet, sine vitæ sanctitate, etsi divinus
esse cœnitur, sacerdotij honore nequaquam decora-
tur: quia quod sublimiter prædicat, terrena actione
conculcat. Qui autem de arca loco, & de remitten-
da arca Dei interrogant, & sacerdotes & divinos vo-
cant: quia nimirum ij, qui de cognitione divinæ
prædicationis, venturæ vitæ gaudia diligunt, ad
salutis consilium, nec carnales sapientes, nec mul-
tùm simplices religiosos pastores quærunt. Sacerdo-
tes itaque & divinos vocant: quia eis se committunt,
qui & superni relictitudinem itineris demont-
strant.

S. Greg. Tom. III.

Astrant sublimitate scientiæ, & pro subditis omnipo-
tenti Deo idonei intercessores sunt, per puritatem
vitæ. De remittenda igitur in locum suum arca in-
terrogant: quia de ista cognitione scripturarum,
quam in mysteriis verborum accipiunt, transire ad
perfectam Dei cognitionem in æternitate concupis-
cunt. Velut enim arca remittitur, cum parva ista co-
gnitio per vitæ præsentis transitum adimpletur. Et
in loco suo ostensa arca Dei gloriam cernimus, quan-
do ab altis figurarum tegminibus speciem divinæ
majestatis revelata facie contuemur. De ista quippe
in loco suo arca relatione per Prophetam dicitur:
*Et non docebit vir ultra proximum suum, dicens: Co-
gnosce Dominum, à minimo usque ad maximum co-
gnoscent me.* Hinc Joannes reprehendit, dicens: *Cum
apparuerit, similes ei erimus, quoniam vidibi-
mus eum, sicuti est.* Sed jam remittendæ quod confi-
lium sacerdotes, & divini quæruntibus tribuant, at-
tendamus. Nam sequitur:

*Qui dixerunt: Si dimiseritis arcam Dei Is-
rael, nolite dimittere eam vacuum, sed
quod debetis, reddite ei pro peccato, et
tunc curabimini, et scietis quare non recedat
manus ejus à vobis.*

Quidnam est arca vacua, nisi divina scientia, sine
bona operatione? Vacuum namque arcam remitte-
re, est de cognitione spiritualium sacramentorum
fructum boni operis nullum ferre. Vacua ergo arca
remittitur, cum mens ad fidem venientis, ad æternam
Dei contemplationem jam transire desiderat,
& tamen in hac vita bonis operibus insudare nequa-
quam curat. Prædicatorum ergo voce præcipitur, ut,
arca cum dimittitur, vacua non relaxetur, ut, si bo-
na opera, quisquis fidelis est, non multiplicat, ad
æternam Dei omnipotentis cognitionem, quod
transiturus sit, confidere non præsumat. Vacua au-
tem arca non dimittitur, si illud ei pro peccato red-
ditur, quod debetur. Quid est, quod pro peccato
debetur arca, nisi afflictio devota pœnitentiæ? Quo
in loco notandum est, quia eis loquitur, qui à muri-
bus morsu sunt. Qui enim sunt morsu à muribus, ni-
si qui in fidei catholice illuminatione positi, ante
eiusdem fidei cognitionem, sive post, prava egisse se
recolunt? Nam qui ante gratiam regenerationis nul-
la crimina admisit, & regenerationis donum digna
conversatione retinuit, arca quidem debet, sed ei
pro peccato non debet. Cognitione quidem divini
eloquij, boni operis reddere fructum cogitur, sed ad
pœnitentiæ satisfactionem ex seclerum, quæ respuit,
debito non urgetur. Qui ergo mordentur adhuc,
debitum arca pro peccato reddant; ut pro crimi-
num memoria, humilem pœnitentiæ oblationem
omnipotenti Deo restituant. Et tunc quidem curan-
tur: quia tum conscientia vulnera obducitur, cum
afflicta mens per pœnitentiæ ad sperandam veniæ
securitatem relevatur. Tunc etiam sciunt, quare
manus Domini non recedat ab eis: quia tunc uti-
litate compunctionis, seu afflictæ carnis bonum
intelligunt, cum de fiducia divinæ indulgentiæ in-
effabiliter lætantur. Quid est enim dolor pœni-
tentia, nisi plaga molestia ex demonum percus-
sione? Nam quasi in dolore plagæ adhuc acriter
pungentis suspirabat conversus ille, cum diceret:
*Conversus sum in arumna mea, dum configitur spi-
na. Quid enim arumna, nisi afflictionem insinuat
pœnitentiæ? Sed in eadem arumna conversum se
asserit, dum spinæ confixuram sentit. Quasi di-
cat: Dum recordatione flagitij mordeor, arca
debitum reddere non desisto. Spina quippe confi-
gitur, dum per omnipotentis Dei dispensationem,
ad lacrymas conversorum anima criminum recor-
datione inflammatur. Et arca debitum solvitur,
quando jam pro qualitate criminis, mensura ex-*

I ij

tenditur lamentationis, cum post diurnas lacrymas afflictæ diu menti, interni solatij lux infunditur, atque à percussione intimæ pondere divino dono levigatur, cum jam purgata menti per gratiam suæ inspirationis omnipotens Deus appropriat, atque ex fiducia consecutæ indulgentiæ eam exhilarat, quam ei ex præsentis suæ gratia sumministrat. Quasi enim de percussione tunc sanatur, cum per refuæ indulgentiæ gratiam magnitudo doloris de penitentis afflictæ mente removetur. Unde & is, qui in ærumna convertebatur, dum configeretur spina, in eodem Psalmo omnipotentem Deum curationis suæ auctorem lætanter alloquitur, dicens:

Tibi b *Tues mihi refugium a pressura, quæ circumdedit me, exultatio mea.* Pressuram quippe vocat gravissimam valde manum Domini. De qua percussione gravissi-

Rom. 8. c *mae manus etiam Paulus loquitur, dicens: Ipse enim spiritus pro nobis postulat gemitibus inenarrabilibus.*

Qui ergo à pressura invenisse Domini refugium, & exultationem insinuat, ab interni doloris percussione, gaudio divinæ indulgentiæ curatum se esse manifestat. Hinc item dolens adhuc confitetur, dicens:

Ps. 50. a *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Sed quia de curatione præsumit, insinuans, ait: *Audisti meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata.* Debitum ergo arcæ redditur pro peccato, cum peccatores ex Scripturæ sacre cognitione affliguntur, & cruciatu tergere culpas satagunt, quas carnis delectatione traxerunt. Curantur autem, quando jam expletâ mensurâ afflictionis, ad fiduciam divinæ indulgentiæ per auxilium relevantur interni solatij. Unde & Psalmista loquitur, dicens:

Ps. 79. a *Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in mensura.* Lacrymæ quippe potus ad mensuram dat: quia profectò peccator, etsi ex interna Dei aspiratione pro culpa compungitur, ex eadem compunctionis afflictione eodem consolante relevatur. Unde & per Moysen Dominus dicit: *Ego occidam, & ego vivere faciam: percussiam, & ego sanabo.*

Percutit namque, & sanat: quia quos per compunctionem faciat, per indulgentiæ securitatem curat. Bene itaque curatis jam dicitur:

Deu. 32. f *Et scietis, quare manus ejus non recedat à vobis.*

Idem. 6. d *Nam antequam curet, quare manus Domini ab eis non recedat, scire non possunt: quia tunc penitentia bonum intelligunt, cum in purificato jam corde sancti Spiritus gratiam recognoscunt, & divinæ indulgentiæ dona concupiscunt, de quibus ineffabili exultatione gratulantur. Nam curantis jam manus Domini causam, qua ab afflictione non recesserat, eos scisse conspexerat, qui percussorum exultationes exprimit, Deo loquens & dicens:*

Ps. 89. a *Repleti sumus mane misericordia tua, exultavimus & delectati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala.* Velut enim in nocte penitentia luctum exceperant, qui mane, videlicet divinæ dignationis apparente claritate, se repletos misericordia congaudebant, qui se delectatos pro diebus, in quibus humiliati fuerant, afferunt: per donum curationis, gravitatem manus Domini, quare ab eis non recesserat, scire demonstrantur. Sed quia à principibus adhuc per consilium dicitur, ut quod debetur pro peccato arcæ reddatur, & quid sit illud, quod debetur, non exponitur, adjunc-tum est:

Qui respondentes dixerunt: Quid est, quod pro delicto reddere debeamus? Responderunt illi: Iuxta numerum provinciarum Philisthijm quinque anos aureos facietis, & quinque mures: quia plaga una fuit vobis, & Satrapis vestris. Facietisque simi-

litudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam, si forte relevet manum suam à vobis, & à diis vestris, & à terra vestra.

Quid est, quod quinque anorum similitudines, & totidem similitudines murium, juxta provinciarum numerum, fieri jubentur, & sic arcæ debitum solvitur: Hæc profectò, si more Judaico secundum litteræ vilitatem pensantur, non solum despicienda sunt, sed nec auditu digna. Quæ profectò dignè accipit, qui quod viliora per litteræ sonum audit, eò ea per spiritalem significationem utiliora esse intelligit. Nam sanctus Spiritus, quo inspirante, tota hæc sacra historia scribitur, numquam tam vilia promeret, si in hujus vilitatis arcano magna quædam, & pretiosa valde mytheria non signaret. Unde doctor egregius fatetur, dicens: *Omnia in figura contingunt illis, scripta sunt autem propter nos, in quos fines sæculorum deventurunt.* Eò igitur per spiritum altius requirenda sunt, quò in exposita velut carne litteræ vile cernitur, quod loquuntur. Quæ ergo sunt anorum similitudines, quæ murium imagines? Et quia hæc tam ad tentantia dæmonia, quam ad membra peccatorum factoribus exposita, superius retulimus, similitudines anorum & murium, qua significatione deaurantur? Sed profectò tunc arcæ debitum pro peccato bene solvitur, si anorum & murium similitudines ex auro fabricentur. In ani quippe similitudine emittendi factoris membrum cernitur: & tamen, quia similitudo, non veritas est; fetore jam nullo maculatur. Et quia de auro efficitur, hoc profectò insinuat: quia ex splendore pulchritudinis species commutatur deformitatis. Peccator ergo conversus ani similitudinem facit, cum quibus peccati factoribus membra sua deposuerat, ad memoriam ducit. Ani ergo similitudinem fabricare, est membrorum suorum nuper peccantium turpitudinem penitentis corde recolere. Non itaque anum, sed ani similitudinem fabricat, qui & à peccati factoribus membra abluit, & eadem membra, quibus peccatis subderit, recolere non omittit. Et quidem ex auro fieri ani similitudo cernitur, quia ad pretium æternæ salutis peccatorum turpitudines atteruntur. Vel fortasse memorando similitudines anorum sunt, flendo deaurantur: quia & recolendo, quæ fecimus, fingimus: & dum commissa attentius lugemus, in justitiæ splendorem membra deauramus. Anorum ergo similitudo, non veritas cernitur, quia tunc peccator suæ deformitatis ignominiam respicit, cum prava opera non solum committendo non exercet, sed etiam in præterito se commississe vehementer dolet. Quinque autem ani fieri jubentur, quia universalis omnium gentilium satisfactio imperatur. Unde & cautè notatum est: [*Iuxta numerum provinciarum Philisthijm.*] Quare enim quinque sunt Philisthinorum provincia, nisi quia carnalis vita gentilium designatur? Quia enim quinque sensus corporis non ad laudem creatoris, sed ad carnalem vitam contulit, per quinarium numerum Philisthinorum provincia exprimuntur. Quinque anos aureos præcipiuntur ut faciant, ut de omnibus compungantur sensibus: & quia omnes peccaverunt, ideo ad supernæ vitæ claritatem membra omnia redigant, quæ per oblectamenta carnis omnimoda polluerunt forde flagitij. In auro quippe supernæ conversationis fulgor ostenditur, quia per Joannem de superna civitate dicitur: *Ipsa verò civitas aurum mundum: similis vitro mundo.* Membra igitur deaurantur, cum corpus terrena, & cœnosa concupiscentiarum feditate deforme, in splendorem commutatur æternæ vitæ: cum videlicet per sanctæ conversationis pulchritudinem radiat, quod in appetitu mundanæ delectationis peccatorum fetore sordebat. Ad istam namq;

deaurationem beatus Paulus auditores suos admo-
nebat, dicens: *Sicut exhibuistis membra vestra ser-
vire immunditie, & iniquitati ad inquiratorem, ita
exhibeatis membra vestra servire iustitie in sanctifi-
cationem.* Et quasi ad anorum similitudines eos res-
picere compellens, intulit, dicens: *Quem ergo fru-
ctum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis?
Nam finis illorum mors.* Anorum ergo similitudines
ad ruborem fiunt: quia profectò fœditatis nostræ
maculas ad memoriam ducimus, ut de eisdem mac-
culis confundamur. Sed deaurantur ad securitatem:
quia profectò dum deformitatem nostram supernæ
vitæ claritate obducimus, divini examinis discul-
sionem quadam securitate præsolamur. Mures e-
tiam, qui terram demoliti sunt, de auro fieri ju-
bentur: quia & immundi spiritus, qui carni nostræ
corruptionis oblectamenta suggerunt, ad iustifica-
tionem nostram memorantur. Quid est enim simili-
tudines murium facere, nisi eas, quas de nobis ma-
ligni spiritus habuerunt victorias, memorari? Sed
murium quoque similitudines deaurantur, cum nos
eorum elisos viribus suspiramus. Nam dum ipso-
rum nos fraudibus victos plangimus, similitudines
profectò murium aureas tenemus, dum præterita
consilia demonum non habemus in blandimento
operis, sed in contemptu reprobationis. Ex auro
itaque similitudines murium fiunt; quia præterite
fraudes demonum ad fulgorem nobis bonæ vitæ
proficiunt. Tantò enim humiliores jam sumus,
quantò membra nostra per supernæ conversationis
fulgorem radiant; & ipsi, qui jam Dei omnipotentis
auxilio fortia agimus, immundorum spirituum
prostratos fuisse fraudibus nosmetipsos videmus.
Quod profectò consilium, quia pluribus tribuunt,
eiusdem quoque rationem ostendunt, quia dicunt:
[*Quia plaga una fuit vobis & Sarrapis vestris.*]
Quasi aperte dicant: Quia omnes peccato subditi
fuisistis, necesse est, ut ad melioris vitæ studium cor-
da pariter præparetis. Unde & Paulus dicit: *Omnes
peccaverunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per
gratiam ipsius.* Et ut attentius meliorandæ vitæ pro-
positum commendat, inculcando repetunt, dicen-
tes: [*Faciatis similitudines anorum vestrorum, &
murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo
Israel gloriam, si forte releverit manum suam à vobis,
à diis vestris, & à terra vestra.*] Eis, quæ prædictæ
sunt, similitudinibus factis, Deo gloriam dare, est
de studio boni operis. & de æstimatione humilitatis,
in semetipso inaniter non gloriari; sed Dei omni-
potentis laudibus omne, quod agitur, impendere. Et
quia dicunt: *Si forte releverit manum suam à vobis:*
quid aliud in hoc verbo dubitationis accipitur, nisi
quia difficilis ostenditur reconciliatio criminoso-
rum? Unde & per Jonam dicitur: *Quis scit, si con-
vertatur, & ignoscat Deus? Quia ergo, si fortè re-
levet manum, dicitur, commoveri ad pœnitentiæ
lacrymas, cum magna fortitudine debemus: quia
etsi hi, qui pœnitentiam auferam faciunt, vix fidu-
ciam salutis inveniunt, negligentes salvi fieri quan-
do possunt? Quæ profectò reconciliationis difficul-
tas si in pœnitentium æstimatione tenetur, apud
omnipotentem Deum nequaquam invenitur: quia
& dum Ninivite velut pro difficili reconciliatio-
ne gravi pœnitentia se dejiciunt, omnipotentis Dei mi-
sericordiam facile meruerunt. Et cum propheta
Joelis voce acri se Deo populus lamento prostraret,
egit profectò, ut qui videbatur ad placandum diffi-
cilis, ejus iram levigaret. Nam statim in eo scri-
ptum est: *Zelatus est Dominus terram suam, & pe-
percit populo suo.* Manus itaque relevatur, cum mens
in pœnitentia valide compuncta ad consecutæ mi-
sericordiæ donum, divina aspiratione sustollitur. Et
quia, ut dixi, in initio nascentis Ecclesiæ, sicut gene-
ralis peccatorum conversio, ita & generalis erat
reconciliatio conversorum; manus Dei, quæ rele-*

vanda asseritur, & ab auditoribus, & à diis eorum,
& à terra relevanda perhibetur. Per deos namque,
sublimes, & sapientes viri designantur. Nam & ad
Moysem Dominus dicit: *Posui te in deum Pharaonis.* Et in legis etiam mandato præcipitur: *Diis non
destrabes.* Per terram verò, simplicium vita exprimi-
tur: quia dum prædicationem superiorum, velut
cæli pluviam in se cadentem, recipiunt, de irriga-
tione verbi fructum proferunt bonæ operationis.
A diis ergo, & à terra manus Domini relevatur,
cum tam sapientes, quam simplices ad certitudi-
nem divinæ indulgentiæ aut occulto & spiritali so-
lacio, aut prædicatorum judicio reducuntur. Unde
& is, qui paulò superiùs deaurari membra monne-
rat, dicens: *Exhibete membra vestra servire iustitie*
*in sanctificationem, quasi relevatæ manus Domini ju-
diciu proferens, ait: Nunc autem liberati à pec-
cato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum
in sanctificationem, finem verò vitam æternam.* Hinc
iterum conversis à nequioris vitæ deformitate, in-
tegrum auri fulgorem mirabatur, dicens: *Fuisistis
aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino.* Hinc
idem suos collaudans, ait: *In medio nationis prave
& perverse, in quibus lacetis, quasi luminaria in
mundo.* Factis igitur ex auro similitudinibus anorum
& murium, & datâ Deo gloriâ, manus Domini re-
levatur: quia post pœnitentiæ luctum, post melio-
rationem vitæ, & æstimationis humilitatem, ad
plenam omnipotentis Dei misericordiam peccato-
res reducuntur. Et quia ista omnia adhuc per con-
siliu præcipiuntur; prædicatorum verò consiliu
alijs devotè perficiunt, alijs verò contemnunt, qui
de bonæ vitæ splendore bonos labiibus efferunt,
contra superbos per invocationem increpationis ac-
cenduntur. Nam sequitur:

*Quare aggravatis corda vestra, sicut Aegy-
ptus, & Pharaon?*

Cor namque, ut Aegyptus & Pharaon, aggravat,
qui jam cognitione sacri eloquij, vulnera peccato-
rum suorum intelligit, & tamen per meliorationem
vitæ, per amaritudinem pœnitentiæ, ad vera futu-
ræ vitæ gaudia animum non intendit. Bene ergo
Aegypti in gravitate cordis similitur. Aegyptus
quippe tenebræ dicitur. Quid ergo Aegypti nomi-
ne accipitur, nisi à cælorum sedibus angelorum la-
psa multitudo? Et quid in Pharaone Aegypti rege,
nisi ipse tenebrarum auctor diabolus designatur?
Bene ergo dissimulatores pœnitentiæ Agypto, &
Pharaoni in cordis aggravatione simulantur. Re-
probi quippe angeli semel à celestibus lapsi, sicut
amorem amissæ beatitudinis non recipiunt, ita &
pœnitentiam agere de perpetrata superbia num-
quam possunt. Dum ergo sancti prædicatorum con-
tra impudentes peccatores per acutam increpationem
se inveniunt, Aegypti, & Pharaonis similitu-
dinem ad medium ducunt; ut auditores eorum tan-
tò facilius ad satisfactionem prouant; quantò per
id, quod pœnitentiam nolunt agere, damnatis an-
gelis se esse similes non ignorant. Unde & instantes
ad studium adimplendi consilij eos cogunt, dum
subinfereutes dicunt:

*Accipite ergo, & facite plaustrum novum
unum, & duas vaccas ferias, quibus non
est impositum iugum; jungite ad plau-
strum, & claudite vitulos earum domi:
tollerisque arcam Domini, & ponetis eam
in plaustrum, & vasa aurea, quæ exolvi-
stis ei pro delicto, ponetis in capsella ad
latus ejus, & dimittite eam, ut vadat.
Et aspicietis: et si quidem per viam con-
finium suorum ascenderit, contra Bethsa-
mis, ipse fecit vobis grande malum hoc.*

Si autem minime, scietis, quia nequam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

Quid enim plaustrum nomine, nisi aut universa simul sancta Ecclesia, aut unaquaque cujusque fidelis anima designatur? Cujus profectò plaustrum rotæ sunt utrumque testamentum. Nam dum sancta Ecclesia, vel electa quælibet mens per vetus & novum testamentum instructa, ad æternam vitam ininitur, quasi sublimibus prælatis rotis, ad propositum locum per altum fertur. Sed plaustrum fieri novum præcipitur, ut videlicet, qui ad æterna gaudia pervenire desiderat, per præceptum dilectionis novi hominis splendore vestiatur. Hoc quippe plaustrum innovari præcipiebat Dominus, dicens: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexisti vos.* Hinc Paulus præcipit, dicens: *Renovamini spiritu mentis vestre, & induimini novum hominem, qui secundum Deum creatus est.* Hinc Romanos alloquens, ait: *Non in comestationibus & ebrietatibus, non in contentione & emulatione, non in cubilibus & impudiciis, sed induimini Dominum Jesum Christum.* Plaustrum igitur novum facit, qui & utrumque testamentum rectè intelligit, & splendore sanctæ conversationis indutus, ad superna sese desideria extendit. Possunt quoque rotæ, quibus hoc plaustrum graditur, electi cujusque geminum desiderium designare: quia quisquis jam, opitulante Deo, præsentem viam in ærumnam peregrinationis tenet, ad futuram beatitudinem idcirco pervenire desiderat; ut impassibilis & immortalis fiat, ut videlicet per unum, eam, quam horret, miseriam deferat, per aliud, eam, quam promeretur, beatitudinem, numquam perdat. Vaccæ autem sunt sancti prædicatores. Qui quia & gemino præcepto charitatis insignes sunt, & in nova conversatione verborum animas gignunt, rectè tam binario numero, quam feminino genere designantur. Vituli autem sunt desideria terrena. Cum ergo vaccæ plaustrum trahunt, domi vitulos claudunt: quia dum electis fidelibus ad supernam patriam ducatum præbent, ea desideria, quæ eis reprobam vitam suggerunt, prodire ad effectum prohibent. Claudunt quippe vitulos, cum jam superba desideria in ipso suggestionis initio, intra conscientiam conterunt, & proficere ea ad effectum operis non permittunt. Unde & vaccæ, quibus non est jugum impositum, ad trahendum plaustrum exquiri perhibentur: quia prædicatores electis fidelibus providendi sunt, qui per nulla onera criminis subjecti sint imperio diabolicæ potestatis. De quo profectò jugo per Prophetam dicitur: *Compurre scet jugum à facie olei.* Bene autem processus sensuum ordini concordat verborum: quia etsi adversa dominatione sunt liberi, necesse est, ut semper sint de futura conversatione suspecti. Vaccæ ergo & sine jugo sunt, & tamen earum vituli domi clauduntur: quia sancti prædicatores adversariis spiritibus ex virtute dominantur: sed ab edomandis pravis desideriis, eò intentionem non auferunt, quò de sanctitate, qua se ornatos aspiciunt, securitatem in hac vita perpetuam habere non possunt. Et quia talibus divinæ cognitionis gratia latius aperitur, aptè arca Domini tolli, & super plaustrum poni præcipitur. Quòd autem imponi arca auditoribus super plaustrum jubetur, hoc profectò insinuat, videlicet, quòd in sancta Ecclesia plures ordines præsulum invenimus: quia dum prærogativæ alij aliis digniores sunt, etiam auctoritatem præcipiendi fortiuntur in culmine ordinis altioris. Cum ergo arca Domini reduci præcipitur, super plaustrum novum poni perhibetur: quia profectò ad æternam patriam cum cognitione sacramentorum spiritualium rectè graditur, qui hoc, quod de sancta Scriptura didicit, per novæ conver-

ationis pulchritudinem non relinquit. Ad latus autem ejusdem arcæ vasa aurea, quæ ei pro delicto sunt reddita, poni præcipiuntur. Vasa quippe aurea vocat, quæ superius memorat, dicens: *[Facietis similitudines anorum vestrorum & murium.]* In quibus profectò vasis peccatorum atque tentationum memoria designari dixeramus. Quid est ergo, quòd superius anorum, & murium similitudines esse perhibuit, nunc vasa aurea appellavit? Sed ibi de eo, quod arca pro peccato exolvere debebat, tractabatur, hic autem de arcæ remissione. Quid ergo est, quòd res istæ eadem honestiori nomine exprimuntur, nisi quia peccata, quæ poenitentia fletibus terfa non sunt, in deformitate sua attentius videnda atque lugenda sunt: ea verò, quæ jam sunt diluta magnis fletibus, non attentius, neque in deformitate sua respicienda, sed æstimatione humilitatis aliquando cogitanda? Quasi enim in mente poenitentis, & acriter dolentis ani similitudo, & murium est: quando ut attentius lugeat eam, quam ante mentis suæ oculos congerit, peccati massam coadunatam videt. Sed cum jam magnis & diuturnis fletibus quodam modo de peccatorum suorum remissione securus ad supernam patriam festinare cursu magnæ conversationis cœperit, quasi aurea jam vasa conspiciunt: quia peccata videt, non quibus obligatum viderat, sed quæ omnipotentis Dei laudibus impendat. Bene autem in capfella ad latus arcæ eadem vasa reponuntur. Nam si arca divinæ cognitionis secretum insinuat, ad latus vasa dependantur: quia dum altitudo divinæ cognitionis mentem elevat, ad virtutem humilitatis infirma nostra præterita ad memoriam reducenda sunt. Non igitur ponenda sunt ante arcam; ne, dum immoderatus infirma respicimus, attolli ad superna nequeamus. Constat itaque, quia ex latere dependantur: ut & superna videamus liberè, & cum expedit, ad nostra infirma mentis oculos revocemus. Quid est autem, quòd præcipiuntur: *[Et dimitte eam, ut vadat.]* Sed arca dimittitur, quando eruditæ mentes subditorum à suis rectoribus liberè vivere permittuntur: ut videlicet ad æternam patriam properent, non jam majoris imperio, sed propriæ arbitrio rationis. Tenenda est igitur, ut plaustrum imponatur, imposita quoque dimittitur: quia nimirum electis subditis disponendæ vitæ suæ licentia à prælatis antè danda non est, quam doctrinæ spiritualis eruditionem percipiant, & firmam consuetudinem bonæ operationis. Nam nec simplicibus subjectis & bene viventibus, nec eruditis & infirmis vivendi libertas rectè conceditur. Illi quippe à callido adversario decipi tantò facilius poterunt, quanto & deprehendere ejus insidias per spiritalem eruditionem nequaquam didicerunt: isti verò eò difficilius servant bonum eruditionis, quòd tentatoris laqueos eruditi conspiciunt, & eorum vincula devitare eruditi non possunt. Tunc ergo competenter arca dimittitur, cum id, cui imponi debeat, plaustrum ante fabricatur, cum ei vasa aurea, quæ debentur pro peccato, ex latere dependantur: quia profectò tunc secuta esse poterit vita liberè viventis subditi, cum renovatione interioris hominis custodire longo usu didicerit; cum ex vitæ puritate celsitudinem divinæ eruditionis apprehendit, atque inter dona sublimia ea, quæ aliquando prævè egisse memorat, recollere ad humilitatem non negligit. Quæ profectò vivendi libertas, quia ad solum studium superni amoris bonis subjectis impenditur, aptè & causam, qua eadem arca dimittat, adjungit: *[ut vadat, inquit.]* Quasi enim & aliis verbis dicat: Ad hoc solum liberius vivere permittendi sunt, ut ad cælestem patriam celerius proficiantur. Sed quia nonnulli subditi tam conversatione, quam scientia humano judicio perfecti sunt, non divino; providendum bonorum rectorum studio est, ut eorum curam tunc nec omnino prætereant, cum

10an. 15.
d
Ephes. 4.
f

Rom. 15.
d

1sa. 10 f

iidem subditi se de eorum cura dimissos putant, sed pia calliditate explorent jam liberi qualiter vivant, quorum subditiōnis bona plenius noverant. Quare & subjungitur: [*Et aspicietis, & siquidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit vobis hoc malum grande. Sin autem minime sciemus, quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.*] Bethsames, ut jam diximus, interpretatur domus solis. Dimissam autem arcam pradicatores aspiciunt, utrum recto itinere contra Bethsames gradiatur: quia & cum proprio arbitrio dimittuntur subditi, explorare prelati debent, an bonum libertatis ad profectum convertant caelestis itineris. Sed & cautē notandum est: quia tunc rectē contra Bethsames arca ascendit, cum consinium viam gradiendo non deserit. Confines etenim nostri sunt electi priores: confines quippe sunt, qui juxta se possessiones dispositas habent. Confines igitur electorum sunt aeterni regni perpetui coheredes. Nam velut juxta se dispositis possessionibus habitant, qui in eandem aeternae patriae societatem vocati, de una & eadem conditoris maiestate sortiti sunt jura aeternae hereditatis. Vel ideo dicuntur confines: quia cum de bona conversatione ad perennis vitae gaudia caelestibus civibus vicini sunt. Quae est ergo via consinium, nisi afflictio temporalis? Hanc viam Bethsames per semetipsum Dominus demonstrat, dicens: *Arca est via, quae ducit ad vitam.* Hanc item commendat, cum discipulos increpans, ait: *O stulti, & tardi corde ad credendum, nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Hinc Paulus ait: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Contra Bethsames ergo tunc arca dirigitur, cum per viam consinium ascendere videtur: quia in superna conversatione ille veritatis proficit, qui ad aeterna gaudia pervenire non per mundanas delectationes, sed per carnis afflictiones, & mundi adversitates quaerit. Sed quia non ire, sed ascendere dimissa arca dicitur, altior via dimissis in libertate subditis indicatur: quia per viam Bethsames non rectē gradiuntur, si non quotidie de bonis ad meliora proficiunt. Ascendere enim meritis virtutum, quotidie ad meliora proficere est. Sed cum rectē contra Bethsames arca ducitur, malum grande, quod perpeffi fuerant, omnipotentis Dei operibus adscribunt. Malum namque grande eam percussione vocant, de qua superius legitur: *Fiebat manus Domini super singulas civitates interfectionis magna nimis.* Et quia eandem interfectionem tam ad conversionem gentilium, quam ad fidelium delinquentium salubrem compunctionem retulimus, cum arca rectē contra Bethsames gradiatur, malum illud grande quod acciderat, à Deo esse indicatur: quia profectō electōrum singulorum finis indicat, qualiter pradicatores animus eorum prima opera recognoscat. Nam si in fine deficiunt, aperte cognoscitur, quia bona eorum principia à Domino non fuerunt. Unde & subditur: [*Sin autem minime sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.*] Manus Domini quid est, nisi unigenitus Patris aeterni? Manu namque Domini non tanguntur, qui non inspiratione divini verbi, sed subita deliberatione cordis sui à pristina conversatione separantur. Qui certē tantō celerius ab incepta bonitate deficiunt, quantō quoddam per arctam viam ingredi ad aeternam patriam proposuerant, qua fortitudine exequendum esset, praecogitare nescierunt. Quare aptē dictum est: [*Casu accidit.*] Quod enim casu accidit, subito & sine consilio, & provisione contingit. Cum ergo hi, qui à mundi amore, sive qui ab infidelitate discessisse videbantur conversi, ad prioris vitae nequitiam reviviscunt, aperte cognoscitur, quia non manu Domini, ut videbantur

interfecti, sed accidente casu à pristina sint conversatione separati. Sequitur:

Fecerunt illi hoc modo, & tollentes duas vaccas junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum clauferunt domi, & posuerunt arcam Dei super plaustrum, et capsellam, quae habebat mures aureos, et similitudines anorum.

Quia haec supra latius exposita sunt, quid jam in se de spiritali eruditione contineat ipsa profectio arca, videamus. Nam sequitur:

Ibant autem in directum vaccae per viam, quae ducit Bethsames, et itinere uno gradiabantur, pergentes, et mugientes: et non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.

In directum per viam, quae ducit Bethsames, ire, est in studio caelestis profectio, afflictionem carnis tenere per virtutem discretionis. Nam in directum vaccae nequaquam gradiuntur, si in afflictione carnis discretio non servatur. Denique dum ultra modum caro affligitur, conferte opem spiritui eadem caro omnino defecta non sufficit. Et si dignē non affligitur, dum superbit, velut libera servire menti indomitae designatur. Bene igitur, dum per viam Bethsames in directum vaccae ire referuntur, subiectum est: [*Quia non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.*] Ad dexteram quippe declinare, est virtuti abstinentiae immoderate insistere: quia per bonum, quod videtur, viam deserimus, dum sic necessariam abstinentiae virtutem sequimur, ut alia nobis auxilia de carne subtrahamus. Ad sinistram quoque declinare, est carni abundantius indulgere. Nam per aperte remissionis vitium, à Bethsames via deflectimur, dum carnem per delicias deducimus, qui paradisi viam in afflictione dispositam noveramus. Et quia nulla est vitae parcioris sinceritas, simunditia boni operis simplicitas non concordat intentionis, cautē expressum est: [*Et itinere uno gradiabantur.*] Uno quippe itinere gradiatur, qui virtutem, quam praetendit in bono opere, in recta servat intentione. Quod contra de unoquoque reprobo dicitur: *Va peccatori ingre-* Ecc. 2. c
diendi terram duabus viis. Duabus quippe viis peccator terram ingreditur, cum Dei videtur esse, quod agit, sed ex omni, quod religiosum foris exhibet, intus saeculi intentionem tenet. Uno autem itinere gradus electos suos Dominus insinuat, dicens: *Si oculi tui fuerint simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Hinc Paulus ait: *Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae.* Hinc David: *Omnis gloria eius filiae regis ab intus.* Uno igitur itinere contra Bethsames vaccae gradiuntur: quia electi ad aeternam patriam festinantes, bona foris agunt, sed ex eisdem bonis operibus saeculi praemia non requirunt. Quid est autem, quod de eisdem vaccis dicitur: quia [*Ingredebantur pergentes & mugientes.*] Sed pergere dicuntur: quia sancti viri bona incelsanter faciunt: mugiunt verò, quia carnalia desideria in semetipsis extinguere, sine magna quotidie tribulatione non possunt. Mugire namque ad laborem edomandae carnis pertinet, pergere autem ad perseverantiam bonae voluntatis. Nam dum contra naturam caro carnales motus comprimere cogitur, velut mugit, dum gradiatur: quia propria desideria adimplere prohibetur. Bene quippe duo haec in sanctorum profectioe describuntur, videlicet pergere & mugire. Quia etsi eis ad supernam patriam festinantibus, magna est instantia desiderij, est nihilominus invincibilis patientia laboris:

Mat. 7. b
Luce. 2. 4
d
Act. 14. d

Ecc. 2. c
Mat. 6. c
2. Cor. 1. c
1. Sal. 44. c

Ezec. 1. d
Rom. 7. d
B. Aug. ad Sim- pli. lib. 1. 9. 1.
 Nam de his vaccis pergentibus per Ezechielem dicitur: *Non revertentur, cum incederent.* Vaccarum quoque mugitum, & causam exprimit Paulus, dicens: *Video aliam legem contradicentem legi mentis meae, & captivum me ducentem in lege peccati.* Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Mugunt ergo vacca, sed pergunt: quia sancti viri, etsi magna sunt tentamenta, quae perferunt, viam tamen supernae patriae non relinquunt. Pergunt item, sed mugunt: quia etsi magnis desideriis ad superna properant, profectum tamen superni itineris non de quiete pacis obtinent, sed ex triumpho tentationis. Sequitur.

Sed & Satrape Philistinorum sequebantur usque ad terminos Bethsamis.

Quinam sunt termini, ad quos sequi proficiscentem arcam Dei praelatis necessarium est, & quos in arca Dei comitatu progredi congruum non est? Quos nimirum terminos si accipiamus in eruditione sacri eloquii, & bona operatione, contrarium non videtur. Sed hi profectio termini Bethsamis, sequentium principum termini sunt, cum pro modo suo quisque super subditis perfectus est doctrinam sacri eloquii, & usu bonae operationis. Eo enim jam de isto securus pastor efficitur, quod & cautè jam spiritalia conspiciunt, & ea, quae ratione comperit, fortitudine boni operis apprehendit. Qui profectio termini, Bethsamis esse termini dicuntur: quia nimirum dum eruditos Dei operarios dignanter excipiunt, ad contemplationem supernae patriae introducunt. Termini namque sunt: quia & dignos ad contemplationem suscipiunt, indignos expellunt. Indocti quippe si ad contemplanda subtilius superna se sustollere praesumunt, potius errando deviant, quam lumen veritatis apprehendant. Et nisi quis bona opera praemittat, hoc profectio agit, ut illam, quam appetit claritatem internam visionis, nunquam inveniat. Unde & Dominus in Evangelio, quasi ad terminos Bethsamis contemplativae vitae amatores transmittens, ait: *Qui habet verba mea, & facit ea, hic est, qui me diligit: qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Qui enim se manifestaturum non nisi diligentibus dicit, se autem diligere eos, qui servant mandata eius: aperte docet, quia lucem suae occultae visionis non tribuit, nisi pro retributione bonae operationis. Sequitur:

Porro Bethsamita metebant triticum in valle.

Qui enim Bethsamita rectius possunt intelligi, quam hi, qui perfecti jam viri sunt in sublimitate contemplationis? Nam velut de domo solis sunt, qui contemptis terrenis omnibus, veri luminis splendoribus illustrantur. De domo quidem solis sunt, qui jam omni mundo sepulti, ad videndam conditoris sui claritatem flammam mirae dilectionis inardescunt. Qui ad civitatem suam duobus modis ascendunt: qui ad supernae patriae claritatem, & nunc per contemplationem, & in fine per veritatem gloriae perducuntur, nunc ad domum solis contemplando evolvunt: sed quod nunc mentis puritate aspiciunt, tunc per praesentem laetitiam aeternae retributionis veritatem apprehendunt. Bethsamites ergo arca Dei perducitur, cum mens electa, aut per contemplationis altitudinem, aut per assumptionem retributionis ad aeterna gaudia sublimatur. Qui ergo aeternum illum, & ineffabilem arcem scire non possumus, ea, quae de isto, quem novimus, dicuntur, audiamus. Quid est ergo, quod Bethsamita metunt triticum in valle, nisi quia contemplativae vitae dediti, delicias internae refectionis colligunt in virtute humilitatis? Vallis quippe in sacro eloquio aestimationem designat humilium, Psal-

A mista testante, qui de Domino loquens, ait: *Qui emittit fontes in convallibus.* Nam infusionem supernae gratiae mentibus infundit dispositis per humilitatem.

Bethsamita ergo in valle triticum metunt: quia contemplationi vacantes, dum pro humilitatis merito clarius superna conspiciunt, ad suaviorem refectionem mentium ligant manipulos gaudiorum. Nam triticeus panis, sicut aspectu candidior, ita & sapore delectabilior est. Sed fortasse in ista vita adhuc positi non sumimus panem, sed spicas metimus: in illa autem superna vita beatitudinis, non spicas, sed panem manducamus. In ista etenim vita, cum ad contemplanda aeterna sustollimur, supernarum rerum similitudines capere de rebus istis infimis, & visibilibus nitimur: ut juxta egregij doctoris vocem, *Invisibilia à creatura mundi, per ea, quae visibilia facta sunt, cognoscimus.* Quare & ille verus Bethsamita, & domesticus solis iustitiae exultans, ait: *Delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Quam magnificata sunt opera tua Domine, nimis profunda facta sunt cogitationes tuae.* Sed dum in rebus visibilibus invisibilium rerum gaudia excipimus, velut intra paleas adhuc triticum tenemus. Tunc autem nobis purum triticum, sive de tritico panis erit. Nam cum absorpta jam morte, in aeterna vita, revelata facie, clarius Redemptorem cernemus, ad ejus cognitionem theosis similitudinem non egemus. Bene ergo de Bethsamitis dicitur, quod metebant triticum in valle: quia perfecti viri, etsi pro humilitatis merito sublimitatem supernae contemplationis accipiunt, ad illam omnipotentis Dei puram substantiam contemplandam eò pertingere nequeunt, quod refectionem suae mentis adhuc velut inter paleas metunt. Cujus profectio humilitatis bonum designatur, cum subditur:

Et elevantes oculos viderunt arcam Dei.

Oculos quippe elevant: quia dum de se alta non sentiunt, aestimatione sua velut in plano sunt. Oculos elevant: quia eos, quos divina gratia dignos aspicunt, in alto positos meritum culmine contemplantur. Sed elevantes oculos arcam vident: quia quod se humiliter per aestimationem deiciunt, proximorum bona cognoscere melius possunt. Ea etenim veritas, quae superborum corda per semetipsam deserit, illa eis etiam dona, quae confert humilibus, abscondit velut obsecrati penitus, nec in terra diffusum jam solem videant, qui ejus claritatis radios videre in caelo deserunt. Sed quia regressionem arcae Dei ad propositum contemplativae vitae retulimus, elevatio etiam oculorum ad studium discernendorum spirituum non inconvenienter referri potest. Bethsamita quippe oculos levant, cum vitae secretioris proposito confluentium ad se dona, subtili inspectione considerant; cum intenta mente discernunt, an vitae altioris propositum, quod accedendo expetunt, recta validaque intentione prosequantur. Levare igitur oculos eis est, novitiorum spiritum altius considerare. Sed levantes oculos arcam Dei respiciunt: quia dum subtilius ejus conversiones discernunt, qua virtutum spiritualium gratia fulgeant, deprehendunt. Et quia per affectum dilectionis, de cognitis eorum bonis hilarescunt, aptè subjungitur:

Et gavisus sunt, cum venissent.

Sequitur:

Et venit plausurum in agrum Iosue Bethsamita, & stetit ibi.

Si Bethsamites interpretatur domus solis, domus solis civitas est caelestis. Hic Iosue Bethsamita non tam typo, quam ipso nomine & dignitate humani generis Redemptorem significat. Iosue quippe, salvator nostro eloquio dicitur. Et de semetipso Dominus dicit: *Veni filius hominis quarere, & saluum facere e*

facere quod perierat. Hinc est etiam, quod Joseph A
in fomis per Angelum reprobatur: *Ipse saluum
faciet populum suum à peccatis eorum.* Bethfamidam
quoque se esse per semetipsum manifestat, dicens:

Ego sum panis vivus, qui de calo descendi. Hinc Ioannes
Baptista ait: *Qui de calo venit, super omnes est.*

Quis est ergo ager Josue Bethfamidæ, nisi amenitas
vitæ contemplativæ? Ibi enim & herbarum virores,
& odores aromatum, & florum diversa pulchritudo
cernitur: quia nimirum quod superna illa societas
clariùs aspicitur, quod incorruptibile floret Ange-
lis, quod immarcescibile viret sanctis, quod invio-
labile in virginibus redolet, contemplantium oculo-
rum gratius exhibetur. Bene autem idem ager Salva-
toris esse perhibetur: quia contemplativæ vitæ ama-
tores, quod secretiùs conversantur, Redemptori no-
stro gratiores & familiariores sunt. In agrum quo-
que Josue Bethfamidæ plaustrum venit, cum mens
electa à seculi intentione divisa, solis caelestibus in-
tendit, cum caelestis jam amenitate visionis fruitur;
quia terrena respicere per amorem dedignatur. Et
notandum, quia hoc plaustrum novum fuisse, non
valde supra relatam est: quia profectò mens crimi-
num vetustate resoluta, ad tantam gloriam recipi
non meretur. Sed habet vitæ secretior delicias in a-
menitate visionis, habet ingentem laborem in stre-
nuitate certaminis: quia nimirum divina præmia
sicut ex triumpho consequimur, ita & strenuè dimi-
cando custodimus. Bene ergo de veniente in agrum
Jesu plaustrum subiungitur: [*Et stetit ibi.*] Scire
quippe ad prælij custodiam pertinet, non ad pacis
quietem. Stetit quippe plaustrum in agro: quia et si
mens, amena jam illius supernæ, & semper virentis
patriæ videndo, atque amando inhabitat: tamen
quod amorem visionis delectabiliter possidet,
sine incessantis curæ sollicitudine nequaquam servat.
Sed nimirum in tanto agone posita mens humana
deficeret, si ille, qui humanam infirmitatem in sua
divinitate roboravit, ei præsentiae suæ auxilium
non præberet. Quare & causam exponens, qua stare
in agro plaustrum poterit, addidit, dicens:

Erat enim ibi lapis magnus.

Lapis quippe magnus Redemptor intelligitur
generis humani. De quo lapide per Psalmistam di-
citur: *Lapidem, hic quem reprobaverunt edifican-
tes, factus est in caput anguli.* Hinc doctor egregius
collaudans, ait: *Superadificati supra funda-
mentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo
angulari lapide Christo Iesu, in quo & vos tanquam
lapides vivi superadificamini.* Et magnus quidem
lapis dicitur: quia incomparabili fortitudine præ-
dicatur. Cum ergo venisse & stetit in agro plau-
strum dicitur, additum est: [*Erat ibi lapis magnus.*]
ut latentibus mysteriis designaret: quia contem-
plativæ vitæ dediti, servare dona tam ingentia ideo
possunt: quia iuxta eum per gratiam sunt, à quo
eadem dona perceperunt. Sequitur:

*Et conciderunt ligna plaustrum, vaccasque
imposuerunt super ea in holocaustum Do-
mino.*

Quæ sunt ligna plaustrum arcæ Dei, nisi sanctæ Scri-
pturæ sententiæ, & exempla iustorum? Bethfamidæ
quippe ligna concidunt, cum secretioris vitæ præ-
positi subjectorum suorum mentibus scripturarum
sensu subtiliùs aperiunt, cum excellentiora exem-
pla patrum ad eorum imitationem proferunt; ut in
eorum cordibus superni amoris flamma tantò fer-
ventiùs ardeat, tantò fomentum incendij, velut
concreta ligna, citiùs subministrant. Plaustrum quippe
ligna sunt: quia mens per Dei gratiam renovata, ea
per memoriam retinet. De quibus profectò lignis
sanctus legislator decernit, dicens: *Ignis in altari*
S. Greg. Tom. III.

*meo semper debet esse: quem nutriat sacerdos, suggerens
mane ligna per singulos dies.* Quia verò concidi li-
gna memorantur, apertius indicant, quia contem-
plativæ vitæ puritatem querentibus, non commu-
nia de sacro eloquio, sed altiora & excellentia qua-
que pandenda sunt; ut eò fortiùs se in alta videndo
sublevent, quò eis nobiliora bona, quæ audiunt, ma-
gis placent. Unde & bene subiungitur: [*quia vaccas
imposuere super ea in holocaustum Domino.*] Holocau-
stum namque combustum dicitur. Cum ergo ligna
conciduntur, holocausta desuper impositis vaccis
fiunt: quia qui eximia de scripturis devota mente
suscipiunt, quò in superna se desideria altius exten-
dunt, eò nil in eis deseritur, quod non divini amoris
flammâ comburatur. Et tunc quidem curare docto-
rem necesse est, ut religiosi subjecti alta considerent,
& tamen per estimationem de se alta non teneant;
ne, quò celsiùs summa videndo proficiunt, per elati-
onem corruentes, periculosiùs elidantur. Unde &
hic quoque subditur:

*Levita autem deposuerunt arcam Dei, &
capsellam, quæ erat iuxta eam, in qua
erant vasa aurea, & posuerunt super la-
pidem grandem.*

Levitæ interpretantur assumpti. Qui ergo sunt
levitæ, nisi qui sic sunt divinâ gratiâ confirmati, ut
à sancto Spiritu desereri numquam possint? Arcam
quippe levitæ deponunt, cum perfecti prædicatores
suos subjectos admonent, ut eos spiritualis scientia
nequaquam inflet. Capsellam quoque cum vasis au-
reis deponunt, cum eos etiam de vitæ splendore con-
veniunt, ut eò de se humiliùs sentiant, quò etiam
Redemptorem nostrum ad exaltationis suæ præmiù,
eorum quilibet jam pervenisse didicit, quia de se in-
aniter alta non sensit. Bene itaque deposita arca, &
vasa aurea super grandem lapidem posita memoran-
tur: quia inter dona sublimia de se humiliter sape-
re illi veriùs possunt, qui Redemptoris magnitudi-
nem & humilitatem recolere sepius didicerunt. Nam
deponere arcam Dei, & super lapidem grandem vo-
lebat ponere, qui dicebat: *Hoc sentite in vobis, quod
in Christo Iesu. Qui cum in forma Dei esset, non rapi-
nam arbitratus est se esse æqualem Deo: sed semetip-
sum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudi-
nem hominum factus, & habitum invenit, ut homo:
humiliavit se factus obediens usque ad mortem crucis.*
Sed qui de subditorum cordibus amoris hostiam
ministerio prædicationis Deo immolant, de suis
etiam mentibus excellentiora valde oblationum
dona repræsentant. Unde & subditur:

*Viri autem Bethfamidæ obtulerunt holocau-
sta, & immolaverunt victimas in die illa
Domino.*

In qua die, nisi in illa, in qua holocaustum Do-
mino vaccas super plaustrum ligna posuere? Quæ est
igitur dies illa, nisi illuminatio divinæ prædicationis?
Ea namque die Bethfamidæ holocausta Domino
offerunt, ea die victimas immolant, qua ligna con-
cidunt, qua super ea holocaustum Domino vaccas
imponunt: quia sancti prædicatores ea luce verbi,
qua subjectis emicant, sibi quoque ad reditum
superni itineris officium visionis ministrant, &
contemptis rebus infimis, per vim dilectionis om-
nipotentis Deo tantò se liberiùs exhibent, quantò
etiam auditores suos ei jam magna familiaritate
conjunctos vident. Quia verò non solum holocau-
sta obtulisse, sed immolasse victimas viri Bethfami-
dæ relati sunt, perfectorum virorum spiritualis obla-
tio designatur. Nam holocausta offerunt, cum
per contemplationis ascensum se Deo omnipotenti
ineffabili affectione conjungunt. Sed holocaustis
victimas sociant: quia nimirum tantæ jucunditatis

bonum non suis meritis, sed divinæ referunt bonitati. Sine victimis quidem holocaustum offert, qui jam supernis in magna delectatione conjungitur: & insurgentibus elationis occultæ motibus, per humilitatis virtutem nequaquam dominatur. In oblationibus ergo perfectorum simul holocausta, & victimæ convenisse describuntur: quia & divina frui dulcedine digni sunt, & in omni, quod totos se jam cælitates faciunt, elationis ignari.

Et quinque Sarrapæ Philistinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa.

Sarrapæ Philistinorum, ut jam superius dixi, electi sunt prædicatores gentilium. Qui nimirum quinario numero continentur: quia ad refræmandos quinque sensus corporis, aut rudibus adhuc fidelibus, aut carnalibus præfunt. Hi profectò plaustrum cum Dei arca comitantur: quia ad studium spiritualis vitæ transeunt jam eruditos discipulos, sollicitudinis suæ curâ prosequuntur. Sed applicante in agrum Josue plastro, & vaccis immolatis, in Accaron redeunt: quia cum eorum perfectionem jam consideraverint, conversationis eorum itinera ulterius non explorant. In Accaron autem redeunt: quia ad convertendos alios se convertunt. Accaron quippe nostro eloquio sterilis dicitur. Steriles quoque sunt, qui aut fide carent, aut bona conversatione. Bene autem cum reversi principes dicuntur, additum est; *In die illa*: quia nisi in eis claritate tantæ perfectionis agnoscerent, ab eorum sollicitudine securitatis certitudine non redirent. Sequitur:

Hi sunt ani aurei, quos reddiderunt Philistinorum pro delicto, Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geb unum, et Accaron unum. Et mures aureos, secundum numerum urbium Philistinorum, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam, qua erat absque muro, et usque ad Abel magnum, super quem posuerunt arcam Domini, qui erat usque in die illa in agro Josue Bethsamite.

Quid hæc omnia designent, latè supra expositum est. Quid est autem, quod cum reddi pro peccato debitum arcæ præcipitur, quinque ani aurei, & quinque mures simul nominantur: cum verò jam redditum, quod debebatur asseritur, urbes singula separatim unum reddidisse referuntur? Sed simul supra nominantur: quia simul omnium membrorum demonstrabatur ornatus, in commutatione bonorum operum; hic autem cum redditum debitum arcæ describitur, cautè ostenditur: quia urbes singula anos aureos singulos, & mures obtulerunt: ut profectò peccatori converso insinuetur, ut semel peccata deserat, quæ per solitam pravitatem ulterius non requirat. Urbes quippe singula anos, & mures singulos reddunt, cum conversi peccatores semel terfa lacrymis pœnitentiæ peccata non repetunt. Unde & sacra Scriptura admonet, dicens: *Non iteres verbum in oratione.* Verbum quippe in oratione iterat, qui precibus purgare peccata conatus est: sed tamen committere non omittit alia; pro quibus oret. Qui profectò anum unum, & murem Deo pro delicto non offert: quia etsi pœnitendo compungitur, scditates multiplicat, quas Deo confitens ei repræsentat. Cum ergo anum unum & murem unum urbes Philistinorum, sive provinciæ singula reddidisse describuntur, quid aliud designat, nisi perfectionem veræ conversionis? Perfectè enim convertitur, qui cum semel, quod pravè egerat, plangit, quod rursus plangat, ultra non reperit. Igitur anum unum & murem unum pro peccato offert, qui sic commissa luget præterita, ut perfectè ca-

veat futura. Et quia ista forma conversionis tam sapientibus, quàm indoctis, tam fortibus, quàm debilibus in sancta Ecclesia observanda est, bene ab urbe murata, usque ad villam sine muro hæc solutio debiti extensa perhibetur. Nulli enim intra sanctam Ecclesiam constituto liberum est peccare, nulli innoxium prava committere. Quare per Prophetam Dominus comminatur, dicens: *Anima, quæ peccaverit, ipsamoriatur.* Murata quippe urbes sunt mentes sanctarum Scripturarum eruditione circumdatae. Villa autem absque muro sunt mentes simplices. Unum ergo anum aureum non solum singulae urbes reddunt, sed etiam villa; ut quicumque ad religiosam vitam, Deo auctore, convertitur, ablutis jam fœtoribus, ulterius non fœdetur. Et quia nemo tam sanctus est, qui in se non habeat aliquid scditatis, quod plangat, solutio hujus debiti usque ad Abel magnum, super quem posuerant arcam Dei, pertenditur. Abel quippe interpretatur luctus. Quo nimirum nomine lapis, in quo arcam Dei posuerant, vocabatur. Sed hoc profectò Redemptori nostro nomen congruit: quia etsi propria, quæ fletet non habuit, nostra tamen quotidianis precibus, & fletibus peccata purgavit. Sunt quoque in sancta Ecclesia viri perfecti, & illi summo lapidi, charitatis consummatione conjuncti. Huic namque unitus erat lapidi, qui dicebat: *Nemo me separat à charitate Christi*: qui an arcæ debitum solvat, audiamus: *Primum*, inquit, *fui blasphemus, & persecutor.* Hinc iterum confitens, ait: *Non sum dignus vocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Notandum etiam, quod usque ad lapidem excursisse arcæ debitum legitur, qui usque in die illo in agro Josue manere, & in quo posita arca Dei memoratur. Qua in re quid aliud tenemus, nisi quod in sancta Ecclesia cernimus: quia illi etiam Deo pro culpa satisfaciunt, qui non solum à peccatis per Dei gratiam erepti, sed etiam per magna sanctarum virtutum culmina, in ejus tabernaculum sunt assumpti? Sequitur:

Percussit autem Dominus de viris Bethsamitibus, eò quod vidissent arcam Domini, et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis.

Qui sunt Bethsamitæ percussi, nisi falsa contemplatione decepti hæretici? Bethsamitæ enim non veritate fuerunt, sed presumptione. Dum igitur arcam videre in lapide præfumerent, percussi sunt: quia cum Domini, ac Redemptoris nostri sacramenta indigni discernerent, æternæ damnationis laqueis, per fallaciam proprii sunt depressi erroris. Quid est autem, quod de populo septuaginta viri, de plebe autem quinquaginta millia percussa sunt? Sed quia appellatione populi etiam urbium nobiles continentur, plebs autem vulgus est reliquum sine nobilibus, potest hoc colligi: quia hæreticorum alij inter alios, quasi nobiles extiterunt, qui in munditia operum, solo errore perierunt; ceteri verò quasi plebis rusticitatem secuti, cum errore fidei obscurati sunt forde pravæ operationis. Unde & alij quinquagenario, alij septuagenario numero exprimuntur: quia & illi per quinque sensus corporis concepta flagitia perfecterunt; illi dum falsò sibi dona adscriberent spiritus septiformis, æternæ obruti sunt caligine cæcitatibus. Et quia de eorum percussione veri fideles contrastati sunt. Sequitur:

Dixeruntque Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?

Quasi etenim veri fideles, sed simplices dicant: Si tam sapientes & philosophi in summæ veritatis cognitione falluntur, indocti & simplices quando venire ad ejus notitiam possunt? Sed etsi de sua mensura diffidunt, donum tamen divinæ cognitionis adesse Ecclesiæ non diffidunt. Quare & subditur:

Hier. 31.

Rom. 8. f
1. Cor. 15.
b
1. Tim. 1.
c

Et ad quem ascendet à nobis?

A nobis quippe Dominus ascendit, quando id, quod de ejus cognitione nobis absconditur, per electorum fidelium vocem prædicatur. Velut ascendere namque ejus à nobis est, quod simplicioribus, sive infirmioribus de æterna contemplatione celaverit, sublimibus per humilitatem cordibus revelare. Quid est ergo dicere: *Ad quem ascendet à nobis*: nisi dignum doctorem querere, qui sic divina prædicet, ut à via veritatis non erret? In quibus etiam verbis, si historicum sensum requirimus, aperte cognoscimus; quia qui ideo mortui sunt, quia arcam Domini viderunt, intelligimus nempe, quod eadem visione digni non fuerunt. Merito igitur, qui percussos aspiciunt, dicunt: [*Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?*] Nam si hi, qui indigni sunt, videndo moriuntur, contrectantes, quomodo vivunt? Bethsamitæ quidem in sancta Ecclesia sunt mortui sacerdotes, & ministri sacri altaris reprobi: quia de domo quidem solis justitiæ sunt dignitate ministerij, non virtute & gratia sanctitatis. Bethsamitæ quidem sunt: quia per sacræ oblationis officium conversantur in domo Dei; sed tantò sunt acriori damnatione percutiendi, quantò non solum videre audent sacra mysteria, sed contrectare: quantò non jam veteris testamenti arcam respiciunt, sed quod omnia superat, indignè se corpori & sanguini ingerunt Redemptoris. Quos percussos insinuat Paulus, dicens: [*Quis manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Veri enim fideles dicunt: [Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?*] Altitudinem quippe tantæ administrationis considerant, & tanti sacramenti dignitatem formidant. Sed dum tantæ rei subire officium metuunt, qui id exhibere valeant, digniores querunt. Unde & sequitur: [*Et ad quem ascendet à nobis?*] Quasi ergo sacra mysteria humiliter fugientes, dicant: Quia nos infirma conversatione percutimur, ministri ex altiori vita querendi sunt, quos dum in altissimam virtutum sanctificationem conversatio sublimis erigit, assistere Deo per officium tantæ oblationis possint. Sequitur:

Miserunt ergo nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Remiserunt Philistij arcam Domini, descendite et reducite eam ad vos.

Cariathiarim dicitur, civitas eorum, quæ est sanctorum civitas, nisi illa Hierusalem, quæ sursum est? Qui sunt ergo habitatores ejus, nisi perfecti viri ab amore mundi alta conversatione separati? Quorum profectò unus ceteris efficacior ait: *Nostri conversatio in celis est. Ad hos quippe nuncios mittendi sunt, ut Dei arcam suscipiant: quia ad electionem sacerdotum viri sancti non solum recipiendi sunt, sed etiam invitandi. Et notandum, quia vitis sublimioribus per nuncios dicitur: [*Descendite & reducite eam.*] Descendant quippe, quia obediunt: nequaquam enim descenderent, si id, quod ab eis fraternus amor expetit, impendere superba mente resisterent. Tunc quidem verè sublimes sunt, cum se Christo non auferunt; cum id, quod ex fraterno judicio eis imponitur, non repellunt. Unde aptè subinfertur:*

CAPUT V.

Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intulerunt eam in domum Aminadab in Gabaa.

Aminadab interpretatur, populus meus spontaneus, Gabaa, sublimis. Et nimirum talibus arca Dei S. Greg. Tom. III.

A committenda est. Populus namque spontaneus est, quem ad exercenda virtutum opera, sola bona voluntas trahit, quem ad implenda mandata Dei necessitas non compellit. Quos nimirum sub unius descriptione beatus Paulus prædicat, dicens: *Hi larem datorem diligit Deus.* Quæ est domus spontanei populi, nisi munimentum sanctæ dilectionis? Nam in virtutum ministerio spontaneus esse non posset, si mansionem sibi dilectionis non conderet. Quæ profectò domus in Gabaa, id est in sublimi sita cognoscitur: quia charitatis altitudine ad cælestia sublevamur. Vel certè in sublimi est domus: quia charitas omnibus virtutibus antefertur. Nam sublimitatis hujus altitudinem insinuans Paulus, ait: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstrabo. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æsonans, aut cymbalum tintiens.* Quid est autem, quod Eleazarum sanctificant ad custodiendum arcam Dei? Sed hoc nimirum ex usu sanctæ Ecclesiæ novimus: quia electus minister prius benedictionem consecrationis à summis viris accipit, quam ministerium impendat oblationis. Quia verò Eleazarus Dei adjutor dicitur, profectò ostenditur: quia non solum sanctificari Dei ministri debeant, sed etiam inspicere quales sint ad eisdem consecrationis ordinem promovendi. Qui enim sunt Dei adjutorium, nisi qui cum divina gratia ministrando conveniunt, & quos omnipotentis Dei dignatio intus visitat, quam ipsi per exterius ministerium bene vivendo & docendo confirmant? Unde & cum Paulo non inaniter gloriantes dicunt: *Dei et enim sumus adiutores.* Qui nimirum conversatione fortissimi, scientia eruditi, amore fervidi, constantia robusti, non solum alieno non egent auxilio, sed quocumque se conferunt, subvenire aliis possunt. Bene itaque dicitur: [*Eleazarum sanctificaverunt, ut custodiret arcam.*] quia hi, quibus adhuc aliena auxilia necessaria sunt, ad subveniendum aliis promovendi non sunt. Bene item idem Eleazarus filius Aminadab esse dicitur: quia certè, qui ad ministerium prædicationis eligitur, in imitatione sanctorum positus, auxilium omne, quod exhibet, esse debet ex dilectione. Quia verò nos superius plaustrum Scripturam sacram, arcam verò scientiam ejus spiritalem esse diximus, vacas quoque electas animas, timor Bethsamitarum, quem inesse electis ostendimus in oblatione sacramenti, potest referri etiam ad onus prædicationis. Non enim minor sanctitas idonea est animabus instruendis, quam offerendis sacris mysteriis. Et ideo Bethsamitæ perhibentur percussis: quia plerique vivunt subditi, qui moriuntur prælati. Habet enim arca Dei etiam extrinsecus pulchritudinem, quam si minister infirmus non ad spiritalem venerationem, sed ad concupiscentiam sæcularem inspexerit, nequaquam vivit. Bene itaque causa percussiois eorum declaratur, cum dicitur: [*Quia viderunt arcam Dei.*] Quid est enim, viderunt, nisi quia ejus gloriam videndo concupierunt? Nunc autem, auctore Deo, per orbem universum sanctæ Ecclesiæ gloria est copiosa. Quæ profectò gloria, quia à reprobis sacerdotibus sæculariter appetitur, Bethsamitæ viri arcam Dei exterius videndo moriuntur. Non enim spiritalem ejus honorem pro interna virtutum gloria appetunt, sed ut arca Dei splendorem rapiant, & ecclesiasticæ prædicationis fulgorem, in flore sæculi suis cultibus ferant. Arca quoque Dei male foris ad percussioem respicitur, quando flagitiosi præpositi subditarum personarum exteriori specie devicti, ad carnalem concupiscentiam pertrahuntur. Viri timore ingentem multitudinem concupiscentiæ telo prostratam intuentes, dicunt: [*Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?*] Stat quippe in conspectu Dei, qui fortis est in ordine divini ministerij. Stare etenim fortitudinis est, ministrare obsequij. Stare